

Kruse Smiths Entreprenørs generelle kontraktsbestemmelser for underentreprenører

1 DEFINISJONER

I dette kontraktsforholdet er Kruse Smith Entreprenør AS hovedentreprenør og blir betegnet som KSE. Underentreprenøren (tilsvarende underentreprenør i NS 8415, NS 8416 eller NS 8417) blir nedenfor betegnet som UE. KSEs oppdragsgiver blir nedenfor betegnet som Byggherren.

2 SÆRLIGE KONTRAKTSBESTEMMELSER TIL NORSK STANDARD

Som generelle kontraktsvilkår gjelder relevant Norsk Standard (NS 8415, NS 8416 eller NS 8417) («Standardkontrakten») med de endringer og tillegg til som fremkommer i fortsettelsen:

2.1 Back-to-back

I kontrakten gjelder, om ikke annet er uttrykkelig avtalt, et back-to-back-prinsipp på regel- og resultatnivå. Dette innebærer at alle krav som påhviler KSE i kontrakten med Byggherre, påhviler UE etter denne kontrakten så langt de passer og omfattes av UEs fagområde. Dette gjelder for eksempel, men er ikke begrenset til, arbeidsbeskrivelsen, HMS, ytre miljø, kvalitetssikring, arbeidstid, etiske retningslinjer etc.

Ved uenighet om hvilke rettigheter og forpliktelser som følger av arbeidsbeskrivelsen eller øvrige krav videreført til UE, har UE krav på tillegg fra KSE kun dersom KSE har krav på tilsvarende tillegg fra Byggherren. Dette punkt gjelder både uenigheter om opprinnelig kontraktsarbeid, for eksempel tolkning av poster / målebrev, og tilleggskrav og endringsarbeider. Dette gjelder likevel ikke dersom årsaken til UEs krav er KSE egne feil eller forsømmelser knyttet til KSEs prosjektgjennomføring, og ikke har sammenheng med Byggherrens forhold.

I disse sakene skal KSE opptre lojalt overfor UE. KSE er forpliktet til å videreføre alle krav, med mindre kravene åpenbart er uholdbare. Aksepten/godtgjørelsen fra KSE til UE skal baseres på priser angitt i denne avtale.

2.2 Tidsfrister og samordning

Ved planlegging og gjennomføring av kontraktsarbeidene skal UE aktivt avklare fremdriftsmessige og tekniske grensesnitt mot sideentreprenører, prosjekterende og øvrige aktører i byggesaken. Herunder skal UE fortløpende holde seg orientert om status i KSE og sideentreprenørers arbeid som vil kunne ha innflytelse på utførelse av eget arbeid, og foreta "føre var"-befaringer for å sikre at forutgående arbeid og installasjoner er klaggjort før egen arbeidsstyrke settes inn.

UE er innforstått med at hensynet til andre aktører regelmessig vil kunne være til hinder for en fullt ut rasjonell drift. Samhandling, samordning og tilpasning til øvrige aktører er en forutsetning for deltakelse i prosjektgjennomføringen og skal finne sted uten krav på særskilt vederlag.

2.3 UEs plikt til å varsle om svikt ved KSEs medvirkning

UE skal på forsvarlig måte undersøke KSE sine leveranser og annen medvirkning i så god tid før planlagt oppstart at eventuelle korreksjoner kan utføres uten å forsinke UEs produksjon.

2.4 Sikkerhetsstillelse

KSE stiller ikke sikkerhet.

UE skal stille sikkerhet i henhold til gjeldende Norsk Standard. Dersom arbeidets omfang øker mer enn 20 % av kontraktssummen, kan KSE kreve at UE stiller tilleggsikkerhet.

UE skal stille sikkerhet fra finansinstitusjon med kredittvurdering A- eller bedre fra anerkjent kredittvurderingsbyrå. Sikkerhetsstillelsen skal reguleres av norsk rett og være underlagt norsk vernetting. KSE skal godkjenne finansinstitusjonene som stiller sikkerhet.

Dersom ikke annet er avtalt skal sikkerhetsstillelsen nedtrappes i henhold til gjeldende Norsk Standard, likevel slik at den skal gjelde i minst 3 år regnet fra overtakelse, som er samtidig med Byggherrens overtakelse av KSE kontraktsarbeider. For boligprosjekter gjelder pkt. 2.13.

2.5 Endringskompetanse og endringsarbeider

KSE kan kreve at UE utfører tilleggs- og endringsarbeider inntil 30 % netto tillegg til kontraktssummen.

UE skal sende skriftlig varsel om krav om endring eller krav på tillegg. Alle varsler skal foretas på KSE sitt varslings skjema, jf. kontraktens vedlegg. Varselet skal sendes til avtalt adresse jf. avtaledokumentet. Varsel anses først gitt når angitte skjema er sendt til avtalt adresse.

Kostnadskonsekvens og eventuelle fremdriftskonsekvenser må spesifiseres så snart som mulig. KSEs frist til å besvare UEs varsel skal tilpasses Byggherrens rimelige tid til å besvare tilsvarende krav sendt fra KSE til Byggherre.

2.6 Regress ved krav mot KSE

UE skal være økonomisk ansvarlig for de krav som måtte bli rettet mot KSE som følge av UEs eller dennes kontraktsmedhjelperes mislighold av denne kontrakt og skadeforvoldelse. UEs ansvar omfatter brudd på sanksjonsbelagte bestemmelser i KSEs kontrakt med Byggherren i den grad utløsning av sanksjonene kan tilbakeføres til UEs mislighold eller skadeforvoldelse.

2.7 Regningsarbeider

Med mindre annet er avtalt styrer KSE utførelsen av regningsarbeid. Regningsarbeid skal avtales skriftlig før arbeidet påbegynnes.

Regningsarbeider gjøres opp etter medgåtte timer for mannskap og maskiner. Det betales bare for effektive timer. Det betales ikke for ventetid, transport, maskinstell og reparasjon. Timeprisene for mannskap og maskiner skal inkludere alle UEs samlede utgifter og påslag, herunder sentral og lokal administrasjon og stedlig arbeidsledelse.

Timelister over medgått arbeid leveres daglig for attestasjon til prosjektets byggeledelse, med mindre annet er avtalt. Kun forhåndsgodkjente og dokumenterte lister vil bli honorert. Alle timelister skal påføres prosjektnummer- og navn, navn på de som har utført arbeidene, beskrivelse av arbeid som er utført og dato. Fakturaer som ikke er basert på attesterte timelister og inneholder opplysninger som nevnt over, gir ikke grunnlag for vederlag og vil ikke bli honorert.

Attesterte timelister er ikke å betrakte som godkjenning av forholdet, eller som godkjenning av et endringskrav på tillegg eller fristforlengelse.

2.8 Faktura og faktureringsbetingelser

Faktura og vedlegg skal merkes med prosjektets nummer og navn, og prosjektleders navn. Faktura skal sendes etterskuddsvis, og vise kostnad for periode og akkumulert. Dette gjelder sammendrag, mengde og innestående.

Faktura aksepteres kun i EHF-format (<https://www.kruse-smith.no/leverandorportal/fakturering/>).

Fakturering av endringer skal først skje når endringsmelding er godkjent og signert.

Korrekt faktura med henvisninger som anvist skal være KSE i hende innen 7 dager før KSE sin månedlige frist til å oversende faktura til Byggherre. KSE plikter å betale korrekt faktura innen 45 dager fra utgangen av fakturamåneden.

2.9 Avbestilling

Dersom KSE foretar avbestilling uten at det kan fremsettes krav på erstatning for fortjenestetap mot Byggherren, har UE ikke rett til erstatning for tapt dekningsbidrag eller fortjeneste. UE har likevel ved hel eller delvis avbestilling rett til å få dekket netto dokumenterte påløpte utgifter og forpliktelser, herunder utgifter ved demobilisering av anlegget.

Dersom KSE foretar avbestilling, og kan fremsette krav på erstatning for fortjenestetap overfor Byggherren, har UE, i tillegg til dekning av påløpte utgifter og forpliktelser, krav på en forholdsmessig andel av den erstatning for fortjenestetap som KSE får erstattet av Byggherren. Forholdsmessigheten skal vurderes basert på avtalte kontraktssummer. Tilsvarende gjelder ved avbestilling som følge av at Byggherren går konkurs eller blir insolvent.

2.10 Overtakelse, reklamasjonsfrist og misligholdsbeføyelser

UEs overlevering til KSE skjer samtidig som KSEs overlevering til Byggherren. UE deltar på overtakelsesforretningen sammen med KSE dersom ikke annet er avtalt.

Reklamasjonsfristen begynner å løpe fra Byggherrens overtakelse. KSEs reklamasjonsfrist overfor UE er 5 år og 1 måned.

I den grad KSEs kontrakt med byggherre inneholder særskilte bestemmelser om rapportering og misligholdsbeføyelser ved avvik og mangler, gjelder disse tilsvarende for UE.

2.11 Leveranse til forbruker etter bustadoppføringslova

Dersom kontraktarbeidene gjelder leveranse til byggherre der byggherres sluttkunde er forbruker etter bustadoppføringslova, kan KSE videreføre mot UE alle krav en forbruker kan rette mot KSE etter de ufravelige reglene i Bustadoppføringslova, uavhengig av om KSE kan videreføre kravet etter NS 8415/NS 8417. Dette gjelder likevel ikke dersom årsaken til sluttkundens krav er KSEs egne feil eller forsømmelser knyttet til KSEs prosjektgjennomføring, og ikke har sammenheng med UEs forhold.

UE skal stille garanti i 5 år (10 %). Sikkerheten reduseres deretter til 3 % år 1, 2% 2 år, 1% år 3, 4 og 5.

2.12 FDV- og sluttokumentasjon

UE har ansvar for utarbeidelse av komplett FDV- og sluttokumentasjon for egne arbeidere. Dokumentasjonen skal tilfredsstille de krav som er stilt til KSE fra Byggherren for de tilsvarende arbeidere, så vel som offentligrettslige krav.

Det er UEs ansvar å fremskaffe og bekoste nødvendige tegninger til eget bruk under kontraktgjennomføringen.

Tap KSE påføres som følge av mangelfull eller forsinket dokumentasjon fra UE, herunder i form av dagmulkt eller andre sanksjoner fra Byggherren, skal bæres av UE.

Komplett FDV-dokumentasjon skal overleveres senest to uker før ferdigstilling av UEs kontraktarbeidere.

2.13 Sluttoppgjør

UE plikter å sende sluttoppstilling og slutfaktura senest 4 uker etter registreringsforretning. Dersom registreringsforretning ikke er holdt, regnes fristen fra overtakelsen.

KSE plikter ikke å betale slutfaktura før komplett FDV-dokumentasjon er forelagt og godkjent av Byggherren, og heller ikke før UE har innlevert komplette garantier, kontroll- og samsvarserklæringer.

Dersom UE ikke overholder fristen for innsendelse av sluttoppstilling og slutfaktura, taper UE alle krav i forbindelse med kontrakten, med unntak av krav som allerede er betalt, krav som er knyttet til arbeid som først skal utføres etter overtakelsen, krav på innestående, gjenstående krav på indeksregulering og krav som er brakt inn for oppmann, domstolene eller voldgift.

2.14 Tvister – konfidensialitet

Avtalen er underlagt og tolkes i henhold til norsk rett.

Enhver tvist som måtte oppstå som følge av eller i tilknytning til denne avtalen, skal partene forsøke å løse i minnelighet.

Dersom partene ikke kommer til enighet, skal tvisten løses fullt ut gjennom de alminnelige domstoler. Det er altså ikke adgang for noen av partene til å kreve midlertidig/foreløpig avgjørelse i form av oppmann eller lignende. Bygge-/anleggsstedet gjelder som avtalt verneting.

Partene er enige om at dette avtaledokument og forhold som gjelder kontraktarbeidene skal holdes fortrolig mellom partene.

3 KRAV TIL UE OG DENNES KONTRAKTSMEDHJELPERE

3.1 Nøkkelpersonell

UE skal varsle KSE om alle endringer i bemanning underveis i prosjektet. UE har ikke anledning til å skifte ut nøkkelpersonell angitt i kontrakten uten etter skriftlig samtykke fra KSE. KSE kan kun nekte å gi samtykke dersom det foreligger saklig grunn.

Dersom nøkkelpersonell som er navngitt i kontrakten byttes ut eller får en vesentlig redusert deltakelse i prosjektet uten skriftlig godkjenning fra KSE, har KSE rett til å ilegge en bot på inntil 1 G (folketrygdens grunnbeløp), for hvert tilfelle. Før slik bot ilegges, skal KSE sende varsel om at sanksjonen vil bli benyttet med mindre UE umiddelbart retter opp forholdet.

3.2 Bruk av kontraktshjelpere

Det er kun kontraktshjelpere som er forhåndsgodkjent av KSE som har adgang til å arbeide på prosjektet.

KSE tar forbehold om byggherrens godkjenning av UE og UEs kontraktshjelpere. UE skal forhåndsinnmelde alle arbeidstakere (ansatte og innleide) til KSEs prosjektledelse før oppmøte. UE har ikke krav på erstatning eller annen økonomisk kompensasjon dersom KSE eller Byggherren ikke godkjenner UEs kontraktshjelpere. Det samme gjelder for eventuelle fremdriftskonsekvenser.

3.3 Mottak av varer

UE skal selv sørge for mottak av sine varer. Lagring skal skje på anvist plass, og UE skal ikke lagre mer utstyr og materialer på byggeplassen enn det som er nødvendig for fremdriften. UE må dokumentere opplæring av anhkere før arbeid påbegynnes.

3.4 Krav til språkforståelse

For å sikre et forsvarlig arbeidsmiljø, må arbeidstakerne kunne kommunisere med hverandre. UE skal sørge for at dette kravet er oppfylt for de arbeidstakerne som stilles til disposisjon på byggeplassen, på en slik måte at manglende kommunikasjon ikke utgjør en sikkerhetsrisiko.

Alle arbeidstakerne skal ha kunnskap om og forstå SHA-plan, HMS-rutiner, SJA, sikkerhetsopplæring, verneprotokoller, sikkerhetsinstruksjoner, bruksanvisninger for verktøy og utstyr, sikkerhetsdatablader, varselskilt mv. UE må sørge for nødvendige oversettelser dersom arbeidstakerne ikke forstår informasjonen fullt ut på norsk eller engelsk.

Med mindre annet er avtalt, skal UE som minimum ha en person som forstår skandinavisk språk til stede på byggeplass til enhver tid. Bas, formann og prosjektleder må forstå skandinavisk. Dersom flere utfører oppdrag sammen, skal vedkommende i tillegg forstå og gjøre seg forstått på et språk alle de andre på arbeidslaget forstår og kan gjøre seg forstått på.

Personell som arbeider med trafikkdirigering skal kommunisere på norsk.

4 SERIØSITETSKRAV

4.1 Innledning

UE skal overholde alle seriøsitetskrav som fremgår av KSEs kontrakt med Byggherre. I den grad det gjelder strengere krav i kontrakt med Byggherre enn det som fremkommer i det videre, gjelder bestemmelsene i kontrakten med Byggherre.

UE plikter å videreføre gjeldende seriøsitetsbestemmelser til sine kontraktsparter.

4.2 Lønns- og arbeidsvilkår

UE plikter å sørge for at egne ansatte og ansatte hos eventuelle kontraktshjelpere, herunder innleide fra bemanningsbyrå, har lønns- og arbeidsvilkår som minst oppfyller kravene i de til enhver tid gjeldende lover og forskrifter, herunder

- Lønns- og arbeidsvilkår i henhold til allmenngjøringsforskrifter
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter der denne er relevant

UE plikter å sørge for at tilsvarende krav til lønns- og arbeidsvilkår videreføres til kontraktsparter og inntas i kontrakter med disse.

4.3 Kontroll av lønns- og arbeidsvilkår

UE plikter på forespørsel å utlevere opplysninger om lønns- og arbeidsvilkår for egne arbeidstakere og arbeidstakere hos eventuelle kontraktsmedhjelpere i alle underliggende ledd i kontraktskjeden. Opplysningene skal dokumenteres ved kopi av arbeidsavtale, lønnslipp og timelister. Dokumentasjonen skal være på personnivå og identifiserbare. Det forutsettes at nødvendig samtykke fra berørte arbeidstakere foreligger. Opplysningene er underlagt taushetsplikt.

Ved innleie fra bemanningsbyrå plikter UE på forespørsel fra KSE, å fremlegge dokumentasjon på landsomfattende tariffavtale, protokoll på avtale med tillitsvalgte om innleie, lokal lønnsavtale i innleiebedriften, samt oppdragsbekreftelse på den innleide.

Dersom UE ikke etterlever forpliktelsene etter dette punkt, har KSE rett til å holde tilbake kr 10 000,- pr. kalenderdag regnet fra 14 dager etter KSEs forespørsel, og frem til det er dokumentert at forholdet er brakt i orden.

Dersom KSE mottar krav for brudd på allmenngjøringsforskriften som en følge av UEs eller UEs kontraktsmedhjelpers forhold, har KSE et ubetinget krav på regress for hele sitt tap fra UE, med betalingsfrist en uke etter skriftlig påkrav.

4.4 Solidaransvar for lønn m.m.

UE er ansvarlig for alle kostnader forbundet med utbetaling av lønnskrav til arbeidstakere, både ansatte hos UE og UEs kontraktsmedhjelpere, herunder innleide fra bemanningsbyrå.

Dersom UE får krav fra arbeidstakere rettet mot seg etter ordningen om solidaransvar for lønn m.m. etter lov om allmenngjøring av tariffavtaler § 13, har UE plikt til å skriftlig informere de øvrige bedriftene snarest mulig og senest innen 14 dager etter at kravet er kommet frem.

KSE skal holdes skadesløs ved eventuell oppfyllelse av solidaransvaret, og har krav på å få alle kostnader i forbindelse med slik oppfyllelse dekket av UE.

Dersom UE eller UEs kontraktsmedhjelpere oppfyller solidaransvaret, er UE eller UEs kontraktsmedhjelpere avskåret fra å kreve regress hos KSE.

4.5 Rapporteringsplikt – utenlandske kontraktsmedhjelpere

Ved bruk av utenlandske kontraktsmedhjelpere skal originale innmeldingsskjema (RF 1199) innleveres til KSEs prosjektadministrasjon. Alternativt kan kvittering fra Altinn leveres. Skjema / kvittering skal leveres senest ved arbeidstakers første gang fremmøte på byggeplass. Opphør og/ eller andre endringer som har betydning for rapporteringsplikten skal umiddelbart meldes til prosjektadministrasjonen.

Evt. bøter eller andre krav mot KSE som følge av at UE ikke har overholdt sine forpliktelser under dette punkt er UEs ansvar og skal dekkes av UE.

4.6 Skav-skjema

UE plikter å ha underskrevet fullmaktsskjema for innhenting av skatte- og avgiftsinformasjon fra Skatteetaten.

4.7 Revisjon / kontroll

UE kan bli underlagt krav om revisjon i regi av StartBank (Achilles), KSE eller Byggherren. Revisjoner / kontroller hos UE og UEs kontraktsmedhjelpere knyttet til forhold som er regulert i disse generelle kontraktsbestemmelser, kan gjennomføres i hele kontraktsperioden.

Kostnadene for revisjon i regi av StartBank bæres av UE. Denne type revisjon knytter seg til de opplysninger som er lagt ut i StartBank og vil kunne gjennomføres maksimalt en gang hvert annet år.

KSE har rett til å gjennomføre revisjoner/kontroller hos UE og UE's kontraktsmedhjelpere i hele kontraktsperioden knyttet til forhold som er regulert i disse spesielle bestemmelser.

5 HMS, YTRE MILJØ OG KVALITET

5.1 Krav til styringssystem

UE skal ha et egnet system for kontroll, dokumentasjon og forbedring som dekker kvalitet, ytre miljø og HMS. Systemet skal være i henhold til NS-EN 9001:2015, NS-EN ISO14001:2015 og NS-EN ISO45001:2018 eller tilsvarende og møte alle relevante offentligrettslige krav.

Dersom UEs system ikke er dekkende i forhold til standardene eller relevante offentligrettslige krav, skal UE forplikte seg til å etablere prosjekttilpassede rutiner i samarbeid med KSE.

UE skal også påse at alle kontraktsmedhjelpere har et tilsvarende system for sin del av kontraktsarbeidet.

5.2 HMS, ytre miljø og kvalitet. Byggherrens krav

Alle kvalitets- HMS- og miljøkrav for prosjektet slik disse følger av kontrakten mellom KSE og Byggherren, skal overholdes også av UE, med mindre annet er avtalt. UE har ansvar for å avklare hvilke krav Byggherren har oppstilt for prosjektet, som er relevant for UEs arbeider. UE svarer for dagmulkt, bøter og andre merkostnader som KSE ilegges av byggherren som følge av UEs brudd på bestemmelsene.

5.3 Systematisk helse- miljø og sikkerhetsarbeid - internkontroll

UE plikter å ha et fungerende internkontrollsystem iht. forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter, som er dekkende for virksomhetens aktiviteter på prosjektet.

UE skal med utgangspunkt i eget internkontrollsystem lage en prosjekttilpasset HMS-plan som skal tilfredsstille gjeldende regelverk, byggherrens SHA-plan og KSEs HMS-plan. Planen skal forelegges KSE før oppstart og følges opp gjennom virksomhetens internkontroll. UE skal sørge for at personell som UE er ansvarlig for er kjent med nevnte planer og krav.

UE skal sørge for tilstrekkelig stedlig ledelse av egne og eventuelt innleide arbeidstakere og overholde de til enhver tid gjeldende HMS-bestemmelser.

5.4 Frist

Senest samtidig med oppstart av byggearbeidene skal UE fremlegge egenerklæring vedrørende selskapets internkontrollsystem, med en aksept for gjennomgang av UEs internkontrollsystem.

5.5 Mannskapsregistrering og HMS-kort

UE er ansvarlig for å holde KSE løpende oppdatert om navn på alle arbeidstakere, egne og ansatte hos kontraktsmedhjelpere i alle ledd, som til enhver tid arbeider på prosjektet. UE skal ved arbeidsdagens start registrere de arbeidstakere som er til stede på bygge- eller anleggsområdet, i tråd med KSE og / eller Byggherrens registreringssystem på bygge- eller anleggsstedet.

Alle arbeidstakere som skal arbeide på bygge- og anleggsplassen skal bære HMS-kort. Er HMS-kort bestilt, men arbeidstaker ikke har fått dette enda, kan KSE, dersom dette ikke er i strid med hovedkontrakten, samtykke til at det benyttes en ordrebekreftelse fra kortutsteder på bestillingen til HMS-kort er mottatt. Personell som ikke har slikt HMS-kort eller ordrebekreftelse vil bli bortvist fra byggeplassen.

5.6 Personlig verneutstyr - synlighetsbekledning

Alt personell som UE er ansvarlig for skal ha personlig og forskriftsmessig verneutstyr som dekker krav til sikring i alle arbeidsoperasjoner.

Det er krav til synlighetsbekledning på alle våre bygge- og anleggsplasser. Med mindre annet er avtalt, skal overdel minimum være i synlighetsklasse 2. Det stilles krav til bruk av hjelm med hakestropp på bygg- og anleggsplassen for UE og eventuelle kontraktsmedhjelpere.

5.7 Maskiner og arbeidsutstyr

UE skal ha oversikt over og følge opp krav til kompetanse for bruk av maskiner og arbeidsutstyr for egne ansatte og evt. innleide arbeidstakere, samt nødvendige rutiner for kontroll av egne maskiner og arbeidsutstyr. Dokumentasjon fremlegges KSE ved forespørsel.

Rutiner for bruk av felles maskiner / arbeidsutstyr (stillas, kran, etc.) tas fortløpende opp i fremdriftsmøter, koordineringsmøter og / eller vernemøter.

Alt verktøy, maskiner, kjøretøy, løfteutstyr og annet utstyr som bringes inn på prosjektet skal være i forskriftsmessig stand og ha gyldig dokumentasjon som skal forevises på forlangende. Verneinnretninger skal være intakt og i bruk. UE skal ha nødvendige rutiner for kontroll av egne maskiner og utstyr.

Tomgangskjøring er forbudt, med mindre det kreves av driftsrelaterte hensyn.

5.8 Rent Tørt Bygg

Byggherrens og KSEs rutiner for Rent Tørt Bygg skal overholdes av UE. UE rydder og støvsuger etter eget arbeid, sorterer og fjerner alt eget avfall (inkl. farlig avfall) forskriftsmessig. Nødvendig rengjøring av egne installasjoner over himling før denne monteres, skal også medtas av UE. Kostnadene for å overholde kravene til Rent Tørt Bygg er inkludert i kontraktssummen.

Dersom KSE iverksetter felles rydding / rengjøring skal kostnadene for dette fordeles på involverte firma etter en skjønnsmessig vurdering.

5.9 Avfallshåndtering

KSE og UE skal gjennom samarbeid i prosjektering og utførelse søke å minimere avfallsmengdene i prosjektet. Alt avfall, herunder farlig avfall, skal kildesorteres, håndteres og dokumenteres forskriftsmessig og i tråd med prosjektets avfallsplan og krav fra Byggherren. Dette gjelder også avfall som skal returneres til leverandør eller produsent for gjenvinning/gjenbruk. Eventuelle kostnader for videre sortering av avfall belastes UE i sin helhet. UE er ansvarlig for kostnader KSE påføres som følge av UEs mangelfulle håndtering av eget avfall.

5.10 Produkter, kjemikalier og materialer

UE er ansvarlig for å forebygge utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer. Dette inkluderer sikker lagring, bruk og avfallshåndtering av egne kjemikalier / produkter med potensial for helse- eller miljøskade, samt å ha tilgjengelig utstyr til å samle opp evt. utslipp.

UE skal benytte Cobuilder Collaborate i prosjektet og levere sikkerhetsdatablader og annen lovpålagt og kontraktsfestet produksdokumentasjon gjennom dette systemet (stoffkartotek). UE skal unngå å benytte kjemikalier eller produkter med kjemiske stoffer eller egenskaper som er i strid med krav fra Byggherren eller KSE. UE skal så langt som mulig unngå å bruke kjemikalier eller produkter som omfattes av filteret i Cobuilder Collaborate. UE skal før bruk av produkter eller kjemikalier som medfører risiko for helse- og miljøskade dokumentere at det er gjennomført en risiko- og substisjonsvurdering og ev. egen sikker jobb analyse.

UE skal fortløpende holde stoffkartoteket oppdatert når nye produkter tas inn på prosjektet. UE dekker egne kostnader forbundet med Cobuilder Collaborate. Dersom UEs sikkerhetsdatablader må legges inn i Cobuilder Collaborate av KSE kan KSE fakturere kr. 1.000 per sikkerhetsdatablad.

5.11 Medlemskap i returordninger

Ved leveranse av isolerglassruter eller produkter der isolerglass inngår, skal UE dokumentere at produsent/importør har medlemskap i Ruteretur AS (ruteretur.no) eller tilsvarende godkjent returordning i Norge.

Ved import av emballerte produkter eller bruk av emballasje i forbindelse med egen vareproduksjon skal UE dokumentere medlemskap i «Grønt Punkt Norge» eller tilsvarende.

5.12 Konsekvensutøvelse

KSE forbeholder seg retten etter skriftlig varsel, å bortvise personer fra byggeplassen som bryter gjeldende HMS/sikkerhetsbestemmelser.

Ved UEs brudd på gjeldende HMS / sikkerhetsbestemmelser skal UE være økonomisk ansvarlig for de krav som i den forbindelse måtte bli rettet mot KSE.

Alvorlige og/eller gjentatte brudd på HMS / sikkerhetsbestemmelsene som ikke er rettet opp etter skriftlig varsel innen en rimelig frist fastsatt av KSE, er å betrakte som en vesentlig misligholdelse av kontraktsforpliktelsene og gir KSE rett til å heve kontrakten.

UE skal holde KSE skadesløs for økonomiske konsekvenser KSE blir påført som følge av UE's eller UE's kontraktsmedhjelperes mislighold av forpliktelser som følger av disse spesielle kontraktsbestemmelser

Retningslinjer for etisk handel

1 INNLEDNING

Kruse Smith Entreprenør AS («KSE») jobber for å fremme til gode arbeids- og miljøforhold i våre leverandørkjeder. Dette ønsker vi å gjøre i nært samarbeid med våre leverandører og samarbeidspartnere. For å tydeliggjøre hva vi forventer av våre leverandører, har **KSE** utarbeidet retningslinjer for etisk handel. Retningslinjene dekker grunnleggende krav til menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø.

2 PRINSIPPER

Våre leverandører skal levere varer og tjenester til **KSE** som er produsert i overensstemmelse med retningslinjene. Leverandørene skal også viderefremme og følge opp retningslinjene hos sine underleverandører.

På oppfordring fra **KSE** må leverandøren kunne dokumentere arbeidet som sikrer etterlevelse av våre retningslinjer. Dokumentasjonplikten gjelder som hovedregel til og med produksjonsstedet for den aktuelle varen, eller det ledd i leverandørkjeden **KSE** definerer er relevant for hva som kreves for den aktuelle leveransen.

Dersom **KSE** ønsker å kartlegge underleverandører med hensyn til etterlevelse av retningslinjene for etisk handel, plikter leverandøren å tillate en slik kartlegging og oppgi navn og kontaktopplysninger på disse. Ved brudd på de etiske retningslinjene vil **KSE** i samarbeid med leverandør lage en plan for utbedring av manglene. Utbedring skal skje innen rimelig tid.

Heving av kontrakt vil kun forekomme dersom leverandør, etter gjentagende henvendelser, ikke viser vilje til å rette opp i forholdene.

Sosiale og miljømessige standarder vil bli tillagt vekt ved valg av nye leverandører.

3 KRAV TIL EGEN VIRKSOMHET

KSE vil kontinuerlig jobbe for å forbedre egen policy og praksis som kan bidra til at leverandørene etterfølger våre retningslinjer for etisk handel.

KSE, inkludert alle ansatte, skal aldri tilby eller motta ulovlige eller urettmessige pengegaver eller andre godtgjørelser for å oppnå forretningsmessige eller private fordeler for egen del eller fordeler for kunder, agenter eller leverandører.

KSEs leverandører skal unngå handelspartnere som har aktiviteter i land som er pålagt handelsboikott av FN, norske myndigheter, eller for øvrig internasjonal konsensus om handelssanksjoner.

4 KRAV TIL FORHOLD I LEVERANDØRJKJEDEN

KSE retningslinjer for etisk handel er basert på internasjonalt anerkjente FN- og ILO-konvensjoner og angir minimums- og ikke maksimumsstandarder. Lovgivningen på produksjonsstedet skal respekteres. Der hvor nasjonale lover og reguleringer dekker samme tema som disse retningslinjene, skal den høyeste standarden gjelde.

4.1 Tvangsarbeid/slavearbeid (ILO konvensjon nr. 29 og 105)

- Det skal ikke forekomme noen form for tvangsarbeid, slavearbeid eller ufrivillig arbeid.
- Arbeidere skal ikke måtte levere depositum eller identitetspapirer til arbeidsgiver og skal fritt kunne avslutte arbeidsforholdet med rimelig oppsigelsestid.

4.2 Fagorganisering og kollektive forhandlinger (ILO konvensjon nr. 87, 98, 135 og 154)

- Arbeidere skal uten unntak ha rett til å slutte seg til eller etablere fagforeninger etter eget ønske, og til å forhandle kollektivt. Arbeidsgiver skal ikke blande seg inn i, hindre eller motarbeide fagorganisering eller kollektive forhandlinger.
- Fagforeningsrepresentanter skal ikke diskrimineres eller hindres i å utføre sitt fagforeningsarbeid.
- Dersom retten til fri organisering og/eller kollektive forhandlinger er begrenset ved lov, skal arbeidsgiveren legge til rette for, og ikke hindre alternative mekanismer for fri og uavhengig organisering og forhandling.

Dok. Eier:	Dato:	Dok.id:	Rev:	Side:
Kvalitetssjef	24.08.2021	PG-GD-1194	9.0	8

- 4.3 Barnearbeid (FNs konvensjon om barnets rettigheter, ILO konvensjon nr. 138, 182 og 79, ILO anbefaling nr. 146)
- Minstealder for arbeidere skal ikke være mindre enn 15 år og i tråd med
 - I) nasjonal minstealder for ansettelse, eller;
 - II) minstealder for obligatorisk skolegang, med høyeste alder som gjeldende. Dersom lokal minstealder er satt til 14 år i tråd med unntaket i ILO konvensjon 138, kan dette aksepteres.
 - Nyrekruttering av barnearbeidere i strid med ovennevnte minstealder skal ikke finne sted.
 - Barn under 18 år skal ikke utføre arbeid som er til skade for deres helse, sikkerhet eller moral, inkludert nattarbeid.
 - Det skal etableres handlingsplaner for snarlig utfasing av barnearbeid som er i strid med ILO- konvensjonene 138 og 182. Handlingsplanene skal dokumenteres og kommuniseres til relevant personale og andre interessenter. Det skal legges til rette for støtteordninger hvor barn gis mulighet til utdanning inntil barnet ikke lenger er i skolepliktig alder.
- 4.4 Diskriminering (ILO konvensjon nr. 100 og 111 og FNs Kvinnediskrimineringskonvensjon)
- Det skal ikke forekomme diskriminering når det gjelder ansettelse, avlønning, opplæring, forfremmelse, oppsigelse eller pensjonering basert på etnisk tilhørighet, kaste, religion, alder, uførhet, kjønn, sivil status, seksuell legning, fagforeningsarbeid eller politisk tilhørighet.
 - Det skal etableres vern mot seksuelt påtrengende, truende, fornærmende eller utnyttende adferd og mot diskriminering eller oppsigelse på usaklig grunnlag, f. eks ekteskap, graviditet, foreldrestand eller status som HIV-smittet.
- 4.5 Brutal behandling
- Fysisk mishandling eller avstraffelse, eller trussel om fysisk mishandling er forbudt. Det samme gjelder seksuelt eller annet misbruk og andre former for ydmykkelser.
- 4.6 Helse, miljø og sikkerhet (ILO konvensjon nr. 155 og anbefaling nr. 164)
- Det skal arbeides for å sikre arbeidere et sikkert og sunt arbeidsmiljø. Farlige kjemikalier og andre stoffer skal håndteres forsvarlig. Nødvendige tiltak skal iverksettes for å forhindre og minimere ulykker og helseskader som resultat av, eller relatert til, forhold på arbeidsplassen.
 - Arbeidere skal ha jevnlig og dokumentert opplæring i helse og sikkerhet. Helse- og sikkerhetsopplæring skal gjentas for nyansatte og omplasserte arbeidere.
 - Arbeidere skal ha tilgang til rene sanitærfasiliteter og rent drikkevann. Hvis relevant, skal arbeidsgiver også besørge tilgang til fasiliteter for trygg oppbevaring av mat.
 - Hvis arbeidsgiver tilbyr losji, skal dette være rent, sikkert, tilstrekkelig ventilert og med tilgang til rene sanitærfasiliteter og rent drikkevann.
- 4.7 Lønn (ILO konvensjon nr. 131)
- Lønn til arbeidere for en normal arbeidsuke skal minst være i tråd med nasjonale minstelønnsbestemmelser eller bransjestandard, den høyeste gjelder. Lønn skal alltid være tilstrekkelig til å dekke grunnleggende behov, inkludert noe sparing.
 - Lønnsforhold og utbetaling av lønn skal være skriftlig avtalefestet før arbeidet påbegynnes. Avtalen skal være forståelig for arbeideren.
 - Fratrekk i lønn som disiplinærreaksjon tillates ikke.
- 4.8 Arbeidstid (ILO konvensjon nr. 1 og 14)
- Arbeidstiden skal være i tråd med nasjonale lover eller bransjestandard, og ikke overstige arbeidstid i samsvar med gjeldende internasjonale konvensjoner. Normal arbeidstid per uke skal vanligvis ikke overstige 48 timer.
 - Arbeidere skal ha minst én fridag per 7 dager.
 - Overtid skal være begrenset og frivillig. Anbefalt maksimum overtid er 12 timer per uke, dvs. samlet arbeidstid på 60 timer per uke. Unntak fra dette kan aksepteres dersom det er regulert av en kollektiv avtale eller nasjonal lov.
 - Arbeidere skal alltid ha overtidstillegg ved arbeidstid over normal arbeidstid (se punkt 8.1 over),

minimum i tråd med gjeldende lover.

4.9 Regulære ansettelser

- Forpliktelser overfor arbeidere, i tråd med internasjonale konvensjoner, nasjonale lover og regler om regulære ansettelser skal ikke omgås gjennom bruk av korttidsengasjementer (som bruk av kontraktsarbeidere, løsarbeidere og dagarbeidere), underkontraktører eller andre arbeidsrelasjoner.
- Alle arbeidere har krav på arbeidskontrakt på et språk de forstår.
- Lærlingprogram skal være klart definert med hensyn til varighet og innhold.

4.10 Marginaliserte befolkningsgrupper

- Produksjon og bruk av naturressurser skal ikke bidra til å ødelegge ressurs- og inntektsgrunnlag for marginaliserte befolkningsgrupper, for eksempel ved å beslaglegge store landarealer, uforsvarlig bruk av vann eller andre naturressurser som befolkningsgruppene er avhengig av.

4.11 Miljø

- Tiltak for å redusere negative effekter på helse og miljø i hele verdikjeden skal gjennomføres gjennom minimering av utslipp, fremme effektiv og bærekraftig ressursbruk, inkludert energi vann og minimering av drivhusgassutslipp i produksjon og transport. Lokalmiljøet på produksjonsstedet skal ikke bli drevet rovdrift på eller skadet av forurensning.
- Nasjonal og internasjonal miljølovgivning og –reguleringer skal overholdes og relevante utslippstillatelser skal innhentes.

4.12 Korrupsjon

- Alle former for bestikkelser, er uakseptabelt, så som bruken av alternative kanaler for å sikre illegitime private eller arbeidsrelaterte fordeler til kunder, agenter, kontraktører, leverandører eller deres tilsatte samt offentlige tjenestemenn/-kvinner.